

Юрченко Марія. Розвиток початкової освіти Великої Британії / Марія Юрченко // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. – 188 с. – С. 167-173.

*Юрченко Марія,
магістрантка ННІ педагогіки.
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко*

Розвиток початкової освіти Великої Британії

Розвиток системи загальної освіти в незалежній Україні супроводжувався протягом усього періоду існування держави реформаційними перетвореннями, які стосувалися всіх аспектів функціонування системи освіти, тому модернізація школи є одним із першочергових завдань для України. Сучасне суспільство потребує такого якісного рівня загальноосвітньої професійної підготовки молодого покоління, який би забезпечував конкурентоспроможність національної економіки у контексті європейських світових інтеграційних процесів. Це зумовлює важливість дослідження позитивного зарубіжного досвіду, передусім досягнень Європейського Союзу [3, с. 115].

Дослідження освітнього сектора Великої Британії як провідної країни ЄС вбачається актуальним з огляду на проголошений Україною принцип євроінтеграції. Завдання забезпечення освіти високої якості та рівнів можливостей для всіх громадян в отриманні освітніх послуг є першочерговим для Великої Британії. Уряд Т. Блера проводить політику виведення британської освіти на перші місця у світових рейтингах.

Зміст освіти як педагогічно адаптований соціальний досвід базується на таких фундаментальних *принципах*, як *учень, суспільство і структурований зміст навчального предмета*. Він вибудовується сьогодні для задоволення як індивідуальних, так і соціальних вимог. Розвиток змісту освіти школи у Великій Британії є логічним в умовах зміни цивілізаційної парадигми від індустріального суспільства до інформаційного. Основним інструментом розв'язання цієї проблеми на сучасному етапі стає компетентісно орієнтований підхід, який відкриває можливості поєднати когнітивну та вмінневу складові змісту освіти.

Звернення до досвіду реформ системи освіти Великої Британії пов'язано насамперед із тим, що активні й пасивні складові цієї системи призвели до суттєвого покращення якості її діяльності.

Структурні реформи, які відбувалися у шкільництві Великої Британії ХХ – на початку ХХІ ст., мали неперервний характер.

Розвитком початкової освіти Великої Британії цікавляться сьогодні не лише науковці, а звичайні вчителі, адже в освітніх програмах цієї країни велике значення надається питанням духовного, морального, культурного, розумового і фізичного розвитку дітей. Крім того, тут наголошується, що діти в демократичному суспільстві повинні знати свої права й обов'язки, бути вихованими в дусі терпимості й свободи

Теоретичні засади структурних реформ у системі загальної освіти сучасної Великої Британії дістали різнобічне висвітлення й у працях зарубіжних педагогів, у яких з'ясовано етапи розвитку системи загальної середньої освіти (С. Болл, К. Джоунс, С. Бенн та С. Чітті, Д. Гілард, С. М. Чен та ін.); тенденції диверсифікації типів шкіл та трансформації владних повноважень у сфері середньої освіти (С. Болл, С. Горард, Р. Джонатан, А. Манк, І. Морріс, К. Тейлор, Х. Сільвер, Дж. Фітц, Д. Харгрівс та ін.); особливості діяльності нових типів шкіл, утворених у процесі здійснення структурних реформ останнього десятиліття в системі загальної середньої освіти Великої Британії (К. Бенн, С. Болл, С. Бредлі, П. Радд, Д. Хопкінс та ін.) [5, с. 119].

Крім поступового переходу на компетентнісно орієнтовані засади, іншою новітньою тенденцією стає стандартизація змісту освіти. Йдеться про запровадження освітніх стандартів (базового компонента чи спільного ядра), що розуміється як знання, навички та цінності, які завдяки своїй фундаментальній важливості для особи і суспільства повинні надаватися усім учням протягом навчання у школі. Запровадження національного стандарту освіти як обов'язкового мінімуму знань і вмінь, яким повинні оволодіти учні, характеризує нині Велику Британію як країну з децентралізованою системою управління. До предметів національного стандарту у Великій Британії входять три *базових предмети* (мова, математика і природознавство), що є обов'язковими для всіх учнів віком від 5 до 16 років, та *сім основних предметів* (технологія, історія, географія, музика, мистецтво, фізична культура та сучасна іноземна мова), які учні вивчають у початковій та основній школі до 14-річного віку.

Зміст освіти на етапі старшої школи також перебуває під впливом трансформаційних процесів суспільства й загальних тенденцій розвитку змісту. Запровадженню компетентнісно орієнтованого підходу в цій ланці диференціація, що передбачає професійно зорієнтоване вивчення циклу предметів. Усі пропоновані старшою школою профілі зводяться до двох основних напрямів – *академічного*

(відкриває шлях до здобуття вищої освіти) та *професійно-технічного* (передбачає можливість набуття професійної кваліфікації для виходу на ринок праці). У 90-х роках Велика Британія запровадила систему кваліфікацій, що включає як академічні, так і професійні. Загальні національні професійні кваліфікації для молоді 14–19 років є не вимірником вузьких умінь для праці на конкретному робочому місці, а свідченням оволодіння базою професійно орієнтованих навичок та знань для входження у світ праці чи до системи вищої освіти.

Крім професійної складової, зміст освіти на етапі старшої школи включає компонент, що складається з предметів на вибір (академічних або вузькоспеціалізованих). У Великій Британії спостерігається також *тенденція* розвитку модульних програм навчання, що дають змогу учням обирати комбінації предметів на різних рівнях. Наприклад, хоч усі учні повинні вивчати рідну мову і математику, зміст і обсяг знань предмета можуть варіюватися відповідно до спеціалізації та здібностей учнів.

До сучасних тенденцій виховання й освіти в розвинених країнах світу можемо віднести [3, с. 112]:

- ✓ розвиток духовних сил, здібностей та вмінь, завдяки яким громадяни єдиної Європи зможуть долати життєві перешкоди;
- ✓ формування громадянської відповідальності;
- ✓ забезпечення можливостей для особистісного й професійного зростання з метою самореалізації;
- ✓ опанування засобів, потрібних для досягнення інтелектуальної й моральної волі, особистої автономії;
- ✓ створення для саморозвитку творчої індивідуальності й розкриття духовного потенціалу.

Структура системи освіти в Великобританії значно відрізняється від тієї, яка застосовується в Україні. Відмінності можна помітити щодо типів шкіл, кількості років навчання на певних етапах, різні дати закінчення навчального року, тривалості канікул. Система освіти в Англії зрозуміла і доступна українським дітям, слід ознайомитися лише з основними її характеристиками.

Освіта Великої Британії складається з державного та приватного секторів. Переважає державний сектор, на який великий вплив мають місцеві органи влади в рамках своїх повноважень. Держава регулює процес освіти за допомогою фінансування, оподаткування та законодавства.

«Закон про освіту», прийнятий у 1944 році, в цілому впорядкував систему освіти у Великій Британії. Вона є обов'язковою для всіх громадян у віці від 5 до 16 років.

Використовують окремі шкільні програми: англійські та шотландські. Шотландська програма відрізняється тим, що в початковій школі навчаються до 12 років [4, с. 16].

До 1980 року система шкільної освіти Великої Британії характеризувалася значною децентралізацією, навчальні плани розроблялися на рівні шкіл. Міністерство освіти надавало тільки рекомендації, а вчителі самостійно готували навчальні програми. Акт Бейкера, прийнятий у 1988 році ввів національні навчальні програми, рівні навчальних досягнень учнів кожного класу з кожного предмета, національні тести з англійської мови, математики та природничих наук для учнів 7, 11, 14, 16-річного віку. Були визначені предмети «ядра» – математика, англійська мова, природознавство, а також географія, технологія, мистецтво, на освоєння яких відводиться до трьох чвертей навчального часу. Один урок на тиждень вивчення релігії є обов'язковим згідно із законом 1944 року. Державний секретар освіти отримав право контролювати освіту за рахунок частини функцій місцевих органів влади.

Дошкільним вихованням охоплено майже 100 % дітей. Дошкільне виховання здійснюють муніципальні (державні) та приватні денні ясла, ясельні школи та класи, ігрові групи, де здійснюється догляд за дітьми та їх виховання. Набирає популярність заклади, де є різновікові «сімейні» групи, які складаються з дітей від кількох місяців до 5 років.

Шкільне навчання починається з 5 років у школах, де навчання є максимально наближеним до домашніх ігрових умов. Від 7 до 11 років діти відвідують початкову школу. Дітей, у залежності від рівня інтелектуальних здібностей та навчальних умінь, розділяють на потоки: група «А» – здібні, підготовані діти, «В» – з посередніми здібностями, «С» – з низьким рівнем здібностей, недостатніми навичками читання, письма, лічби.

Найдовший можливий шлях освіти в Сполученому Королівстві заснований на п'яти основних етапах і починається на рівні дитячого садка, а для найстійкіших учнів закінчується вищою освітою. Звичайно, пізніше можна продовжити академічну кар'єру в університеті. Головні етапи освіти на Британських островах діляться на кілька складових.

Дитячий садок. Навчання в дитячому садку засноване на 15-годинній освіті в тиждень і проходить на двох рівнях:

✓ ясла – тип занять для відвідування трьох-чотирьох річними дітьми;

✓ нульовий клас – розрахований на вихованців від 5 років життя, які готові до початкової шкільної освіти.

Початкова школа. Навчання в школах цього типу є обов'язковим і здійснюється наступним чином:

✓ дитяча школа у віці 5–7 років;
✓ початкова школа у віці від 7 до 11 років;
✓ комбіновані дитячі та початкові школи об'єднують два вищезгаданих типу приміщень і відвідуються учнями віком від 5 років до 11 років.

Середня школа. У закладі такого типу навчаються діти віком від 11 до 16 років. Навчання на цьому етапі також є обов'язковим. Учень у віці 13-14 років приєднується до іспиту SAT, який завершує третій етап навчання. В кінці здається іспит на атестат про загальну середню освіту.

Коледж (середня школа). Навчання в таких школах триває до 19 років і закінчується прийняттям іспитів рівня А, які більш-менш еквівалентні українському атестату зрілості.

Університет. Тривалість навчання на першому рівні вищої освіти становить від 3 до 4 років. Після цього етапу студент може вирішити продовжити навчання в аспірантурі.

Сучасна система освіти в Великобританії складається з *чотирьох рівнів*: початкового, середнього, так званої подальшої і вищої освіти. Дошкільне виховання відбувається в школах-яслях і дошкільних класах. Початковою освітою охоплюються діти з 5 до 11–12 років. З 5 років діти відвідують дворічні школи для малюків (pre-preparatory school), з 7 до 11 років – початкові школи (primary, elementary або preparatory school). З 11–12 літнього віку для дітей починається етап середньої освіти.

Початковою ланкою освітньої системи є *дошкільне виховання*. Установами дошкільного виховання є муніципальні (державні) та приватні денні ясла, ясельні школи та класи, ігрові групи, де здійснюється догляд за дітьми та їх виховання переважно від 3 до 5 років. Останнім часом у різних типах дошкільних закладів практикується перехід до різновікових «сімейних» груп, куди можуть входити діти від кількох місяців до 5 років. Певна частина дітей дошкільного віку відвідує початкові школи, що пояснюється недостатньою кількістю дошкільних установ.

Шкільне навчання починається з 5 років у школі для малюків. Воно є максимально наближеним до домашніх ігрових умов. Від 7 до 11 років діти навчаються у *початковій школі*. З першого дня шкільного життя дітей ділять на групи за рівнем інтелектуальних здібностей та

навчальних умінь. У початковій школі це три потоки: група «А» – здібні, підготовлені діти, «В» – з посередніми здібностями, «С» – з низьким рівнем здібностей, недостатніми навичками читання, письма, лічби [5, с. 121].

Свою назву сучасна школа (modern school) отримала через те, що в ній історично не викладали древні мови – латинь і давньогрецький, а вчили тільки сучасну мову.

Проблема змісту освіти в початкових школах Великобританії реалізується завдяки навчальним планам, програмам, підручникам, розпорядженням та інструкціям керівних органів. У навчальних планах визначається кількість предметів та годин, які відводяться на їх вивчення. Програми, згідно з планами, окреслюють обсяг знань з усіх обов'язкових предметів, подають перелік розділів і тем, які визначають зміст навчального предмета. Зміст навчання у початкових школах Великобританії на сучасному етапі характеризується серйозними змінами в культурі читання і письма, у комплексному вивченні природничих наук та математики. Навчальні програми розширюються на основі наявності нового матеріалу: вивчення правил дорожнього руху, статевого виховання, залучення іноземних мов. Обсяг навчального матеріалу, застосування нових і вдосконалення традиційних методів навчання, спрямованих на виховання самостійності учнів, індивідуалізацію навчання, вимагають кращого оснащення шкіл технічними засобами навчання і нових організаційних форм. Сюди відносять: збільшення числа методичних матеріалів для вчителів і учнів; зменшення кількості учнів у класі та зміна кількості учнів у групі залежно від методичних прийомів і теми, що вивчається; збільшення навчального часу та перерозподіл часу, відведеного на вивчення окремих предметів і тем; поступовий перехід від розподілу на класи до поділу на неоднорідні вікові групи; швидше проходження початкової школи дітьми з вищим рівнем розвитку (причому поряд зі здібностями до навчання рекомендується враховувати ще й емоційну та соціальну стабільність дитини); створення курсів, спрямованих на усунення недоліків у розвитку та навчанні учнів.

Основна задача середньої школи – підготовка до вступу до вузу. У старших класах учні діляться на дві основні групи і далі навчаються за двома різними програмами: гуманітарної і природно-математичної освіти. У середніх технічних школах дається загальноосвітня, загальнотехнічна і початкова професійна підготовка.

Сучасна школа дає звичайну середню освіту. Значна частина програми цієї школи – практичні заняття. Більшість її випускників

відразу ж починають професійну діяльність. Найбільш обдаровані випускники сучасної школи мають можливість скласти спеціальні экзамени і перевестися в середню (grammar school) школу для продовження освіти.

Освіта – це не лише передача знань, а й наділення силою. Головне завдання хорошої освіти – вчити не лише досягати успіхів, а й бути впевненим у своїх силах, а це – запорука успіху в житті.

Аналіз британської педагогічної літератури з питань освіти дозволяє зробити висновок, що зміни у змісті початкової освіти Великої Британії є відповіддю як на світові, загальноєвропейські та британські суспільно-економічні трансформації, так і на національні особливості розвитку освіти в країні. Ключем до успіху проголошується віднаходження балансу між урахуванням інтересів кожної окремої дитини, так і потреб суспільства. Це забезпечується комплексною модернізацією навчального процесу у початковій школі з акцентом на зміст освіти як його системоутворювальний компонент.

Отже, сучасна освіта Великої Британії розвивається у контексті освітньої стратегії ЄС, яка спрямована на підготовку висококваліфікованих кадрів у країнах-членах з урахуванням їхньої національної культури, соціальних потреб та економічних можливостей. Освіта Британії модернізується відповідно до нових запитів суспільства, пов'язаних з потребою посилення національної економіки й підняття рейтингу країни на світовій арені.

Врахування напрямків розвитку освітньої стратегії у Великій Британії у контексті освітньої політики ЄС сприятиме підвищенню якісного рівня освіти молоді в Україні.

Список використаних джерел

1. Іванюк І.В. Великобританія. Система освіти та реформи 80 – 90-х років ХХ ст. // Педагогіка толерантності. – 2002. – №3. – С. 107–110.
2. Капранова В.А. Сравнительная педагогика. Школа и образование за рубежом. Минск: «Новое знание», 2004. – 222 с.
3. Локшина О.І. Стратегія модернізації освіти молоді у Великій Британії // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3. – С. 112–119.
4. Сбруєва А. Недоліки сучасних освітніх реформ // Шлях освіти. – 2005. – № 2. – С. 16–20.
5. Алексеева О.В. Сучасні тенденції виховання та освіти в розвинених країнах світу // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3. – С. 119–124.